

Brevet till jultomten

Att tomten har en son, som han tappar bort men återfinner, är överraskande men inte lika intressant som det samspel som utvecklas mellan de personligt tecknade figurerna i denna färgstarka, animerade film. En film som roar och säger mycket om människor.

Rekommendation: från 5 år och uppåt

En filmhandledning av
Kerstin Virta

Handlingen

Från ett fågelperspektiv leder följsam musik in handlingen i en vinterskog. Det blåser upp och luften fylls av snöflingor. En liten vaksam ekorre hoppar fram och plockar nötter när plötsligt en korg dimper ner och efter kommer en bjällra. Nyfiket skuttar ekorren fram till korgen där ett litet barn ligger och gråter.

På en strecktunn cykel kommer någon vinglande genom skogen. Det är postmannen Store Jacques. Han hittar barnet, tar varsamt upp det, gnuggar sin stora näsa mot barnets lika stora röda näsa, stoppar det lilla knytet i postväskan och ger sig iväg in till staden. Där söker han upp Rut på barnhemmet och ber henne ta hand om den lille stackaren.

– Vad heter han? Frågar Rut. Att inte ha ett namn går inte an.

– Han får heta Charlie efter min far, säger Jacques och så cyklar han iväg och lovar att snart komma och hälsa på.

Charlie växer upp på tant Ruts barnhem tillsammans med sex pojkar i olika åldrar. Där är Petrus, Barabas och lille Juju, som Charlie är så snäll mot och hjälper när de ska till skolan. Alla åker skolbuss utom Charlie som får åka med Jacques. Det liknar en vanlig liten familj när tant Rut ser till att de kommer iväg och förmanar:

– Kör försiktigt!

Charlie sitter i postväskan och så fort tant Rut är utom synhåll far de fram som vettvillingar på den rangliga cykeln. De hinner både dela ut post och komma före bussen till skolan.

Barnen har jullov. Det är bara fyra

Charlie alldeles ensam och allena i stora vida världen – sen ordnar sig allt enligt sagans mönster.

dagar till jul och dags att skriva brev till tomten. Petrus tycker inte att det är någon idé att skriva för tomten svarar ju aldrig och förresten är det ju bara "båg".

Lille Juju kan inte skriva så han får hjälp av Charlie som passar på att berätta om sig själv och att han önskar sig en kikare för han tycker om att titta på stjärnorna. Utanpå kuvertet ritar han en bjällra.

Rut har somnat i en stol som vilken husmor som helst före jul. Då passar pojkarna på att smyga upp på taket för att träffa Charlies vänner stjärnorna. När han skakar sin bjällra kommer stjärnorna ner och skojar med dem. Charlie pekar ut sin egen stjärna och berättar att hon heter Alma. Tant Rut hittar dem där ute och blir alldeles förtvivlad:

– Vad ont har jag gjort som fått så olydiga pojkar?

Och så traskar pojkarna skamset in och lägger sig. Innan Charlie somnar ber han:

– Bjällra, säg vad som hände mig innan Jacques hittade mig i skogen!

Sen drömmer han en mycket förvirrad och otäck dröm.

Breven till tomten måste lämnas och det är bara brevbäraren som får göra detta. Så när Charlie följer med Jacques på hans uppdrag får han snällt vänta utanför. Postsäcken är full och när Charlie lämnar sitt brev stoppar Jacques det innanför rocken. Och tur är det! Tomten visar sig vara på ett uselt humör, skriker åt Jacques att han struntar i alla breven och kastar säcken i elden. Vilket elände! Alla barnens önskningar går upp i rök! Innan Jacques lämnar huset stoppar han Charlies brev i tomtens ficka. Bedrövad och ledsen återvänder Jacques och ser inte upp när han cyklar iväg utan välter och bryter ena benet.

Julen närmar sig och för att Jacques inte ska behöva vara ensam kommer Rut hem till honom tillsammans med alla barnen. Hon börjar genast att röja upp. O, la la, så här ser ut! Där är dålig ordning och Charlie hittar ytterligare en säck brev som ska till tomten. Han tycker synd om de barn

som inte skulle få någon julklapp om inte han trotsar förbudet och går med säcken till tomten.

Säcken är stor och tung men Charlie är stark. Han ger sig iväg till tomtens hus. Där sitter tomten och anklagar sig själv för den stora olyckan som gjort honom så eländig.

– Jag är en dålig far som tappat bort min ende son!

Hur han än har letat så har han ändå inte hittat honom och vill bara dö från alltihop. Trött och förtvivlad somnar han i sin stol och drömmer. Charlie kämpar vidare i skogen. En stjärna visar honom vägen, flyger före och ser till att tomten har Charlies brev i handen när han vaknar. Plötsligt blir det fart. Tomten rusar ut för att söka upp sin son och när Charlie kommer till stugan är den tom. De lyckas precis springa om varandra. Charlie tror knappt sina ögon. Tomten har bränt barnens brev. Där vill han inte stanna. Stjärnan Alma uppenbarar sig för Charlie och talar om sanningen att han är tomtens son. Det blir för mycket för den stackars pojken och han utbrister.

– Det är inte sant! Han är elak! Jag hatar honom!

Charlie återvänder till barnhemmet och tomten springer runt i staden och letar. Han träffar på en folksamling vid torget där de enligt traditionen bränner tomtekläder så att tomten säkert ska komma på kvällen. När han talar om vem han är härar de honom.

Uppe på barnhemstaket sitter Charlie och ger utlopp för sin besvikelse. Till och med Alma får en släng av hans ilska.

– Jag vill inte ha den dumma bjällran ropar han och kastar den.

I rätt ögonblick hamnar bjällran framför tomten. Stjärnglitter och förtrollning! Tomten tar bjällran i sin hand och stiger som en röd ballong upp till Charlie på taket. Där utspelas en dramatisk uppgörelse mellan far och son.

– Att bränna barnens brev är elakt!

– Ett brev som ett barn har skickat till tomten kan ingen förstöra, inte ens elden.

– Jag såg ju dem själv i spisen, kolsvarta!

– Du har rätt. Pappret brinner, men inte orden.

– Alla barns drömmar är eviga. Jag känner dem i hjärtat.

Anklagelser och förklaringar slutar dock i rar försoning uppe på taket. Släden med julklappar kommer förbi och så kan far och son dela ut paketen tillsammans. Rut och Jaques vinkar till dem från ett fönster på barnhemmet.

★ Handlingen är tydligt indelad i sju scener. Sammanfatta scenerna, sätt rubrik och diskutera den dramatiska höjdpunkten i dem. Vilken eller vilka scener var roliga, spännande och skrämmande?

Bjällran

Den fungerar som ett slags trollspö och har en betydelsebärande roll genom hela filmen. Charlie bär den alltid med sig. Han använder den när han vill leka med stjärnorna och tror också att den kan berätta vad som hände innan han blev hittad i skogen. Det blir bjällran som får medverka vid upplösningen av dramat; Charlie kastar förargat ifrån sig bjällran och den faller lämpligt ner framför tomten och de återförenas.

★ Vad är egentligen bjällran? När i filmen avslöjas det? Det är vanligt att åskådaren vet en hemlighet före huvudpersonen. Hur påverkar det spänningen i den fortsatta handlingen?

Stjärnorna

De kan bli levande och till och med ta gestalt. Charlie pekar ut sin stjärna som heter Alma när pojkarna är uppe på taket och leker med dem.

– Har tant Rut också en stjärna? undrar pojkarna.

– Alla har en egen stjärna, svarar Charlie då.

★ Vad betyder det att "ha en egen stjärna"? Vilken magi finns i stjärntecken?

Att inte lyda

Charlie får ibland åka med Jacques till skolan. Tant Rut ser till att de kommer ordentligt iväg och påminner Jaques om att cykla försiktigt. Den förmaningen verkar bara tills de kommit runt hörnet. "Fort, Jacques!" ropar Charlie och så far de genom stan efter sina egna regler.

De är olydiga tillsammans och då är det inte så farligt.

Charlie tar med sig de andra pojkarna ut på taket en kväll för att träffa stjärnorna, som är hans vänner. Pojkarna smyger iväg, väl medvetna om att Tant Rut inte skulle tillåtit detta äventyr. Hon blir också förskräckt när hon hittar dem och förebrår Charlie. "Och jag som trodde det var du som hade hand om förståndet!"

"Förlåt!" säger Charlie och förklarar sig. *Han är medveten om det otillåtna men viljan att träffa sina vänner, stjärnorna, tar överhand.*

Store Jacques har mycket tydligt talat om för Charlie att det bara är

brevbäraren som får träffa tomten. Men när Charlie senare hittar en säck med brev till tomten hemma hos Jacques, som ligger med gipsat ben, tvekar han inte utan trotsar förbudet och går iväg med säcken.

Han tänker i första hand på barnen som annars inte skulle få sina julklappar.

★ Man kan vara olydig på olika sätt beroende på situationen. Finns det grader av olydnad? När är man lite olydig och mycket olydig? Vad får olydnad för konsekvenser? Kan det vara bättre att inte lyda ibland?

Drömmar

Tomten somnar och drömmer om den hemska händelsen då han tappade bort sin son. En riktigt mardröm!

Charlie har också en otäck dröm när han ber bjällran berätta vad som hänt innan Jacques hittade honom i skogen. I drömmen ser han en stor kropp och tror att det är hans pappa men figuren blir enbart skrämmande med en jättebjällra till huvud.

Alma säger till Charlie att det är tomten som är hans far.

"Det är honom du sökt i dina drömmar".

★ Hur blandas verkligt och överkligt i Charlies dröm? Berätta om egna nattdrömmar och dagdrömmar!

Sen finns det "alla barns drömmar" som tomten känner i sitt hjärta. Vilka drömmar är det?

Moders- och fadersgestalten

Tant Rut får representera modern som kärleksfullt tar hand om ännu ett barn, styr och ställer, förmanar, blir orolig och tjatar i all välmening. Hon undrar varför hon straffas med så olydiga barn!

Charlies egen stjärna Alma är både vän och en änglalik moder som försöker ställa allt till rätta.

Jacques, som är snäll och lekfull blir Charlies bästa vän. Charlie undrar aldrig ens om Jacques är hans far. De är glada och har roligt tillsammans på ett enkelt och okomplicerat sätt. Den riktiga pappan, Tomten, är utom sig av förtvivlan över att ha tappat bort sin son. Han anklagar sig själv för att vara en usel far. Han letar förtvivlat och bär en sorg som helt förändrar honom. När han sedan får brevet och förstår att hans son lever blir han överväldigad.

Lika upprörande blir det för Charlie när han får veta att Tomten är hans far. Han vill inte tro det eftersom han

sett de brända breven. Han hatar honom för det han gjort mot barnen. Den inre bilden av pappan stämmer inte med verkligheten. När missförstånden undanröjts förenas far och son i en lika stark och självklar gemenskap.

★ Samtala om situationer som visar Charlies relation till Tant Rut respektive Jacques. Vad händer? Hur är de mot varandra?

Att ifrågasätta "sanningen", att komma till insikt

Händelseflödet stannar upp ibland när någon ifrågasätter, visar humör och ger utlopp för starka känslor eller till och med ryter till. Några exempel på sådana situationer:

Petrus tror inte att det tjänar något till att skriva brev till tomten.

"Det är bara båg!"

Folkmassan tror inte på tomten när han säger vem han är utan hänar honom.

"Om du är tomten då är jag engelska drottningen!"

Charlie blir mycket upprörd och arg när han upptäcker vad tomten gjort med barnens brev. Han vägrar att tro på Almas förklaring, vill inte lyssna på henne.

"Du ljuger!"

Tomten brottas med sina skuldkänslor inför sanningen att han tappat bort sin son. Han har gett upp letandet och försummar sitt arbete, vänder sina känslor utåt i ilska mot andra och inåt i en stor sorg. Den är så stor att han vill dö.

★ Finns det tillfällen då det är bra att vara skeptisk? Vem kan man lita på? Diskutera!

Musiken

Musiken fungerar som medagerande och förstärker stämningar, känslor och karaktärer. Det låter som en musiksga i filmens inledning; när ekorren skuttar runt och plockar nötter, när babykorgen landar i snön och när postmannen cyklar uppför och nerför backarna. Ouvertyren avslutas när Jacques får stopp på sin cykel och pustar ut.

★ Förbered eleverna på att lyssna särskilt uppmärksam på musiken i filmens inledning. Samtala efter visningen om hur musiken berättar det som händer i bild och hur den leder in på olika känslöstämningar.

Postman Jacques med Charlie på vinglig färd genom skogen – och livet.

Gestaltarnas färg, form och rörelser

Det är viktigt att utseende och rörelser passar till figurernas personlighet och roll i filmen, så att publiken kan förstå dem. Till detta läggs sedan rösten som också måste stämma in på karaktären.

★ Gör bilder på filmens huvudpersoner. Ta med viktiga detaljer som t.ex. tomtens hår.

Huvudfigurerna

I filmen tecknas postmannen i yvig mustasch och med armar och ben som smala blå pappersremсор böjliga åt alla håll. Till honom passar den tunna cykeln som förebådar en vinglig färd. Vad uttrycker en figur som är blå, lång och gänglig och hummar lite hemtrevligt?

★ Hur är Jacques, beskriv honom? Vad gör honom till en humoristisk figur?

I stark kontrast till Jacques står tomten. Han är till det yttre stor och rund i sin röda tomtedräkt. Hur uppfattas en som är röd och rund och skrikande far fram som en kanonkula?

★ Vad symboliserar den röda färgen? Hur stämmer den med tomtens temperament?

Charlie skiljer sig från de andra pojkarna på barnhemmet med att ha röd och vitrandig pyjamas då de andra har blåvita. Han är kortväxt och knubbig

för att förtydliga släktskapet med tomten och i slutscenen visar det sig att de även har samma frisyr; en liten vågig hårtuss.

★ Vilka olika sidor har Charlie? Jämför hur han är i början och i slutet av filmen!

★ Vad berättar Tant Ruts hjärtformade röda mun om henne? Hur kan hennes röst beskrivas?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Frankrike 1998

Originaltitel: L'enfant au grelot

Regi: Jacques-Rémy Girerd

SVENSKA RÖSTER

Claes Månsson

Irene Lindh

Niclas Wahlgren m fl

TEKNISKA UPPGIFTER

Längd: 26 min

Format: 1:1.66

Ljud: Stereo

Censur: Barn tillåten

Svensk premiär: 4 december 1999

DISTRIBUTION

Svenska Filminstitutet, Box 27126

102 52 Stockholm Tel. 08-665

11 00, fax 08-661 18 20

www.sfi.se